

Oktatási segédlet a NAT helytörténeti programjához

A rendszerváltás óta megnövekedett a magyar társadalom igénye a nemzeti önismeret, a helyes nemzeti identitástudat kialakítása iránt. Mindez múltunk és jelenünk reális és teljességre törekvő megismerését feltételezi, amely tevékeny, cselekvő, fejlesztő magatartásra ösztönzi a társadalom tagjait. A szemléletformálást a felnövekvő nemzedék körében kell kezdenünk, a valóságon alapuló történelemszemlélet kialakításával, az egyetemes és a nemzeti történelmi folyamatok, összefüggések megismertetése során. Új, fontos feladatként jelenik meg a régió történetére épülő helyi társadalom megismerése, az abba történő sikeres beilleszkedés elősegítése.

Ennek szükségességét ismeri fel a közoktatásban 1998-ban bevezetendő Nemzeti Alaptanterv, mely egységesen, de különböző mélységben írja elő ezen ismeretkör elsajátítását.

Célként fogalmazza meg a differenciált és reális műtszemlélet, magyarsággép, nemzettudat kialakítását a tanulóknban, hogy azok cselekvő, védő és teremtő magatartással viszonyuljanak környezetük értékeinek megőrzéséhez, elutasítsák a természeti és szellemi környezetrombolást. Valós lokális műtszemlélettel kutassák fel és dolgozzák fel a településük rejtett értékeit, s lokálpatrióta magatartással tevékenyen részt vegyenek a helyi társadalom életében. A NAT tantervi programjaiban változó hangsúlyt kap e téma, például a Nyíregyházi tantervcsalád az *Ember és társadalom* műveltségterülethez tartozó történelem részterület 7–10. évfolyamában többletkövetelményként tartalmazza a helytörténetet, a honismeret, a tudománytörténet, a művelődéstörténet stb. mellett. Sajátossága az egyetemes, a magyar és a helytörténet közötti kapcsolódási pontok megkeresése, a hazafiság és a lokálpatriotizmus érzésének együttes fejlesztése a tanulóknban. Az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program a helytörténetet a 7–10 évfolyamok számára szabadon választható önálló tantárgyként kezeli. E példák is mutatják az újként jelentkező téma eltérő nevelési-oktatási le-

hetőségeit, ami fokozott mértékben szükségessé teszi egy olyan oktatási segédlet megszületését, mely egységes szemléletben, elméleti és módszertani közelítésében konkrét útmutatást ad a különbözően differenciált tantervi programok megvalósításához. Ezt a szerepet tölti be *Bényei Miklós*nak az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum kiadásában 1997-ben megjelent *Helytörténet, iskola, könyvtár* című munkája.

E dokumentum előzményeként tarthatjuk számon az 1994-ben ugyancsak Bényei Miklós által készített *Helyismereti tevékenység a könyvtárakban* című tankönyvet. Jelen munka ennél szélesebb körű, s a NAT-ra orientált, áttekintést ad a legfontosabb elméleti, módszertani és gyakorlati kérdésekről, melyek ismerete a NAT megvalósítása során elengedhetetlen.

A helytörténet fogalmi tisztázása, helyismerettel, honismerettel való összefüggései bemutatása után a szerző szól a helytörténet jelentőségéről, oktatási formáiról és eszközeiről az iskolai nevelő-oktató munkában. Helyesen összekapcsolja a helytörténeti információk könyvtári dokumentumtípusainak bemutatását a NAT dokumentum- és könyvtárhasználati programjával.

Vácsolja az önkormányzati könyvtárak helyismereti-helytörténeti gyűjteményeinek kialakulását. Bemutatja ezek állományát, melyek az adott régióra vonatkozó

információ tárházai, s ez idáig is az iskolai szülőföld-ismereti oktatás, valamint hazaszeretetre és lokálpatriotizmusra nevelés bázisai voltak, s alapul szolgálnak ezentúl a helytörténeti oktatásnak is. Pedagógusok és tanulók számára egyaránt fontos gyakorlati tudnivaló e gyűjtemények gazdag, sokrétű szolgáltatásainak bemutatása: helybenhasználat, dokumentummásolás, könyvtárközi kölcsönzés, feltárási módok (katalógusok, bibliográfiák, számítógépes adatbázisok), a szaktájékoztató szintjei (referenz szolgáltatás, faktográfiai, bibliográfiai adatszolgáltatás, irodalomkutatás, témafigyelés). Emellett a szerző szól a könyvtárakban szervezett társasformákról (klubok, szakkörök, szaktáborok, különböző rendezvények), s a honismereti mozgalomban való részvételről is.

Kiemelten kezeli az iskolai tanórák, tantervi feladatok könyvtári segítségét, s ebben a gyermekkönyvtárak szerepét.

Önálló fejezetben foglalkozik az iskolai könyvtárak feladataival a helytörténeti nevelés-oktatás eredményes megvalósításában. Külön tárgyalja a kérdést az iskolai és önkormányzati könyvtárak integrációja, illetve az önálló iskolai könyvtárak esetében, ahol az önkormányzati könyvtárral való együttműködés a lehetséges út. Azokban az iskolai könyvtárakban, ahol már van helytörténeti gyűjtemény, a jó hagyományokat őrizve kell építeni azokat tovább, más iskolai könyvtárakban létre kell hozni az

iskola történetével, az iskolai élet eseményeivel foglalkozó, a pedagógusokról, tanulókról szóló írásokból, az iskola kiadványaiból, a pedagógusok és diákok munkáiból, az iskolai könyvtár történetéből, a névadó szellemi hagyatékából stb. álló gyűjteményt.

A szerző röviden szól az iskolai könyvtárakban folyó helytörténeti kutatások lehetséges tárgyáról, forrásbázisáról, hasznos szempontokat ad az iskolai könyvtárak történetének kutatásához, s rámutat e tekintetben a könyvtárostánárok szerepére.

A függelékben az iskolai helytörténeti oktatásban, kutatásban felhasználható általános tájékoztatósi segédletek (bibliográfiák, kézikönyvek, adattárak, térképek stb.) tematikus elrendezésű válogatott bibliográfiáját találjuk. A téma irodal-

mában való eligazodáson túl, a bibliográfia *-gal jelzi az iskolai könyvtárak állományába beszerzésre ajánlott dokumentumokat, segítve a könyvtárak helytörténeti gyűjteményének kialakítását.

A kötet ismeretét nem nélkülözhetik azok a pedagógusok, akik a helytörténet oktatásához valamilyen módon kapcsolódnak, s azok a könyvtárosok sem, akik e nevelési-oktatási programot segítik.

BÉNYEI MIKLÓS: *Helytörténet, iskola, könyvtár*. OPKM, Bp. 1997, 112 old.

Suppné Tarnay Györgyi